

Problemi pojmovnog aparata u strategiji oružane borbe

U našoj teoriji i praksi strategije oružane borbe već je izgrađen originalan i obiman pojmovni aparat koji je neophodno potreban u svakoj delatnosti da bi se određenim izrazima obuhvatile iste misli i značenja. Ali, javili su se i izvesni problemi koji zaslužuju pažnju i razmatranje. Dva su uzroka koji su, po mom mišljenju, do toga doveli. Prvi je objektivni, i proističe iz brzog, svestranog razvoja koncepcije i prakse opštenarodne odbrane. Čim je društvo prevalilo određeni put razvoja i dostiglo novi stupanj, bilo je neizbežno i odgovarajuće pomeranje značenja pojedinih pojmova po obimu i sadržaju. Drugi je subjektivni, i tiče se različitih kriterijuma koji su primenjivani u definisanju, usled čega se nije mogao dosledno održati isti smisao i značenje.

Upitajmo se, najpre, šta je oružana borba? — da bismo utvrdili njen sadržaj. U odgovoru na to pitanje, po pravilu se, iako različito, predstavljaju oružane snage dveju zemalja (odnosno dveju zaraćenih strana) od kojih je jedna u napadu druga u odbrani. Ono što u tom odgovoru najpre zapada za oko, to je:

1. da su oružane snage nosioci oružane borbe;
2. da su one uvek u određenom, kvantitativnom i kvalitativnom odnosu; i
3. da je osnovni sadržaj oružane borbe — napad i odbrana.

Nijedan od tih elemenata u pojmu oružane borbe, pri ma kojem razmatranju, teško da može biti izostavljen. Za nas je u ovoj prilici od posebnog interesa da se zadržimo na tako preciziranom sadržaju oružane borbe. Kad kažemo da je jedna strana u napadu, druga u odbrani, možemo u prvom redu misliti na politički smisao toga odnosa i politički cilj koji one sebi postavljaju. Ali, i pri čisto vojnom razmatranju, bez obzira na promene u položaju zaraćenih strana, (te su promene moguće i u političkom vidokrugu), napad i odbrana su dve strane medalje oružane borbe. Ispustimo li bilo koju od njih, oružane borbe ne može biti.

Dodali bismo još i to da su oružana borba i borbena dejstva tautološki pojmovi i da se, baš s obzirom na njihov sadržaj, ne može

povući suštinska razlika u njihovom značenju. Ako pokušamo da konkretno iskažemo sadržaj borbenih dejstava, videćemo da je isti kao i u oružanoj borbi, da su to — napad i odbrana. Ilustracije radi navodim: U »Naređenju o načinu izvođenja borbenih dejstava« od 8. 1. 1943. Tito posredno objašnjava sadržaj oružane borbe, ukazujući da težište obuke treba da bude: napad, odbrana, gonjenje, odstupanje...

Smatramo da je tako utvrđen sadržaj oružane borbe i njegov pojmovni izraz nužna polazna pretpostavka za razmatranje drugih odrednica — oblika (ili strukture) i načina vođenja oružane borbe. Pri tom imamo na umu marksistički metodološki uput prema kojem je sadržaj bez forme nešto razliveno, neodređeno i neuhvatljivo, a forma koja istiskuje sadržaj, nešto šturo i prazno.

Oblici oružane borbe su izraz organizovanosti oružanih snaga i njihove smišljene, planske upotrebe ili, što izlazi na isto, izraz rukovođenja i komandovanja oružanim snagama u oružanoj borbi. I u napadu i u odbrani, za oblike oružane borbe pojmovi su zajednički — operacije, bojevi i borbe. U vezi s tim dolazi nam na um izreka: »Strategija korača operacijama«. Strategija, dakle, uobličava oružanu borbu operacijama, a sastavni delovi operacija su, svakako, bojevi i borbe. Ovde treba primetiti da oružana borba ne mora nužno imati sve navedene oblike. Istorijski posmatrano, operacija je noviji oblik koji je proistekao iz složenijih oblika organizacije oružanih snaga u mnoge vidove i rodove. Ali, i u savremenim ratovima, poglavito revolucionarno-oslobodilačkim, i u određenom vremenskom razdoblju, bojevi ili samo borbe mogu biti pretežan oblik oružane borbe.

Neka nam ovim povodom bude dopuštena još jedna analogija. Poznata je Klauzeviceva metafora — da su bojevi u ratu isto što i plaćanje u gotovom u trgovini. Slično tome, možemo reći da se — kao što se novac izdaje u obliku novčanica različite vrednosti i oružana borba vodi u različitim oblicima (operacijama, bojovima i borbama).

Razlikovanje tih oblika u napadu i odbrani postićemo dodavanjem predikata napadna, odnosno odbrambena operacija (boj, borba).

Treći pojam koji je, po mom mišljenju, neophodan u strategiji oružane borbe, a do sada je najviše zanemarivan, jeste — način vođenja oružane borbe. On nas obavezuje da odgovorimo na pitanje: kako vodimo oružanu borbu? Istini za volju, treba reći da u tom pogledu ima dosta teškoća i nedoumica. I u literaturi i u govoru vrlo se često previđa razlika između izraza oblik i način. Tako se, reci-

mo, piše i govori: oblik i način proizvodnje, oblik i način ratovanja; oblik i način političkog i društvenog delovanja, a da se pri tom misli na isto, ili se ne pravi jasna distinkcija. Slično tome upotrebljavaju se i pojmovi frontalni, partizanski i kombinovani oblik i način oružane borbe, odnosno oblik i način ratovanja ili rata.

Po mom mišljenju, bolje je da se ta razlika uviđa i uvažava. Jer, ako to ne budemo činili, ni teorija ni praksa neće prestati da nas na to podsećaju. I kao što u literarnom delu pisca, na primer, razlikujemo sadržaj, formu i stil (osoben način izraza), tako ćemo to zapaziti u proizvodnji, u svakoj društvenoj delatnosti, i u oružanoj borbi, naravno. Pojmovi tehnika i tehnologija (u smislu izvođenja nečega) koji su, ne slučajno, široko rasprostranjeni, tiču se u prvom redu metoda, načina praktične delatnosti. Pri tom, tehnika izvođenja podrazumeva nešto što je naučeno iz iskustva, a tehnologija sugeriše naučnu zasnovanost i kreaciju.

U svakom slučaju, pojam — način vođenja oružane borbe, u naznačenom ili još punijem smislu, traži svoje mesto u teoriji i praksi strategije. Postojeći izrazi — frontalni, partizanski i kombinovani, kao predikati uz način vođenja oružane borbe, po mom mišljenju, odgovaraju datoj svrsi. Oni omogućuju da se jasno i jednostavno povežu sa konkretnim ispoljavanjem sadržaja oružane borbe — napadom i odbranom, i u svim njenim oblicima — operaciji, boju i borbi).

Takvo kumulativno razmatranje sadržaja, oblika i načina vođenja oružane borbe od značaja je i za teorijski i praktični rad. Ono nas oslobađa iluzija i privida na koje navodi jednostranost, olakšavajući nam da jasnije iskažemo osobenosti naše ratne veštine u celosti i strategije, operatike i taktike posebno.

Ovi pojmovi — strategija, operatika i taktika — kao što je poznato i opšteprihvaćeno, razlikuju se po obimu i stepenu, ali se drže zajedno, povezano. Strategija je najopštija, a operatika i taktika su njeno izvršenje. Strategija, dakle, ostvaruje ono slivanje reka i potoka (operacija, bojeva i borbi) u jedinstven tok. Operatika je srednji član u nizu, a taktika u funkciji operatike. Saglasno tome, govorimo o stratezijskim, operativnim i taktičkim dejstvima, podrazumevajući razliku u obimu i značaju tih dejstava, s obzirom na veličinu snaga koje ih izvode, cilj, prostorno-vremenske koordinate. Kvantitativna razlika je tu potpuno uočljiva. Zbog toga, po mom mišljenju, nema potrebe da se uvode pojmovi »vidovi stratezijskih dejstava« i »vidovi borbenih dejstava« (ovaj drugi za operativna i taktička dejstva). Na prvi pogled lako je zapaziti da predikati »stra-

tegijska« i »borbena« (dejstva) nisu iz istog logičkog i semantičkog niza, već da su to predikati »strategijska« — »operativna« — »taktička« dejstva (a sva su bezuslovno borbena). Najposle, i odrednica »vidovi« izgleda nam suvišna, pogotovo što njen smisao nije sasvim jasan. Ako bismo sad pokušali da sredimo navedene pojmove, uzimajući u obzir izrečene kritičke primedbe — dobili bismo sledeće, nadamo se pregledne i jasne pojmovne gradacije: *strategijska dejstva*: strategijski napad (ofanziva) i strategijska odbrana (defanziva); *operativna dejstva*: napadna operacija, i odbrambena operacija; *taktička dejstva*: napadni boj i borba, i odbrambeni boj i borba.

Razmatranje o operaciji iziskuje dva plana: opšti i konkretni. U opštim linijama, operacija kao oblik oružane borbe može se definisati kao organizovano i plansko vođenje oružane borbe koje je determinisano: a) *snagama* (strategijske i operativne grupacije OS); b) *ciljem*; c) *oblikom dejstva*; d) *načinom dejstva*; e) *prostorno-vremenskim koordinatama* i f) *rukovođenjem i komandovanjem*. Međutim, ove opšte odredbe operacije nisu dovoljne, što je slučaj sa svim manje-više apstraktnim pojmovima. U stvari, operacija uopšte i ne postoji, kao što je nema ni u medicini, ni u tehnici. Skup navedenih opštih odrednica operacije ima za svrhu da nam olakša preciziranje konkretnog. U tim nastojanjima moguće je da otklonimo neke nedoslednosti i da uspostavimo jasnije kriterijume.

Na tu potrebu, u mnogim aspektima, ukazali su drugovi Majkić i Rabrenović u inspirativnim člancima objavljenim u »Zborniku radova« CVVŠ: »Prilog raspravi o teoriji operacije« i »Zahvat fronta u operaciji«. U prvom se upozorava na različita mišljenja o sadržaju operacije, koja nisu korespondentna s njenom definicijom, a u drugom navode različita značenja pojma »front« i »frontalni« u smislu strategijska grupacija, geografski pojas i način rata ili ratovanja.

Mogli bismo navesti još ilustracija ove vrste, što samo pojačava razloge za bliže razmatranje konkretnih obeležja operacije i kriterijuma njihove klasifikacije. Odmah treba reći da se klasifikaciji koja je data, nominalno, nema šta dodati ni oduzeti. Ali, u pogledu kriterijuma moguće je izvesti bolju zasnovanost i dati jasnija i jednostavnija obrazloženja, uzimajući u obzir cilj, snage i način izvođenja.